

Received: August 8, 2024

Revised: November 2, 2024

Accepted: December 24, 2024

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

Legal Measures for Prevention of Bullying in Schools

นลินพร ประทุมมาศ (Nalinporn Pratummas)¹

สาธิตา วิมลคุณารักษ์ (Sathita Wimonkunarak)²

E-mail: praammynalin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐ และมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (2) ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์ รัฐฟลอริดาและรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐเกาหลี (3) วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย โดยการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารจากตำรา หนังสือ หนังสือรายงานประจำปี หนังสือแปล วิทยานิพนธ์ ประมวลสาระชุดวิชา สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานวิจัย บทความ สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต และงานวิชาการอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ ให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า (1) รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาและความปลอดภัยให้แก่เด็ก แต่ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่นที่อาจพัฒนาเป็นอาชญากร เด็กที่ถูกกระทำที่เสียหายในสิทธิเสรีภาพ และเด็กที่เห็นเหตุการณ์ที่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว (2) จากการศึกษาพบว่าประเทศที่ศึกษาเปรียบเทียบมีกฎหมายเฉพาะให้โรงเรียนป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ซึ่งใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(Student in Master of Law, Sukhothai Thammathirat Open University)

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(Independent Study Advisor of Master of Law, Sukhothai Thammathirat Open University)

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาพบว่า การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติให้โรงเรียนป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญในการคุ้มครองเด็กและส่งผลกระทบต่อ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (4) ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มความหมายของการกลั่นแกล้ง และบัญญัติให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการ ป้องกันการกลั่นแกล้งอย่างมีแบบแผน และห้ามนักเรียนกลั่นแกล้งผู้อื่น เป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่าง ประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในโรงเรียนที่มีตัวแทนจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมแก้ไขปัญห่อีกด้วย

คำสำคัญ โรงเรียน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การกลั่นแกล้ง

Abstract

This research aims to (1) explore theoretical concepts regarding child development, the roles of the state, and legal measures for preventing bullying in schools, (2) compare legal measures for preventing bullying in schools between Thailand, the Philippines, the states of Florida and Massachusetts in the United States, and the Republic of Korea, (3) analyze legal issues related to preventing bullying in schools, and (4) propose recommendations for improving or amending Thailand's legal framework. This study adopts a qualitative research approach, involving a thorough review of documents, such as textbooks, annual reports, translated books, theses, government publications, research papers, articles, online resources, and other academic works to gather data for comparative analysis, concluding with recommendations.

The study indicates that: (1) The state is responsible for promoting children's rights to education and safety. However, bullying in schools has detrimental effects on various parties, including the bullies- who may develop criminal tendencies- the victims, whose rights and freedoms are violated, and the bystanders, who are exposed to an unhealthy environment. Currently, Thailand lacks specific legislations to address this issue. (2) The comparative study reveals that the examined countries have specific laws requiring schools to prevent bullying, similar to the Child Protection Act B.E. 2546 (2003) and its amendments. (3) The absence of provisions mandating schools to prevent bullying in Thailand leads to

a lack of priority on child protection, which directly impacts the safeguarding of human rights. (4) The researcher recommends amending the Child Protection Act B.E. 2546 (2003) to include a clear definition of bullying, requiring schools to implement structured anti-bullying policies and prohibiting students from engaging in bullying. This would ensure that Thailand fulfills its international obligations. Additionally, the establishment of specialized agencies within schools, involving representatives from all relevant sectors, is suggested to collaboratively tackle the issue.

Keywords: School, Child Protection Act B.E. 2003, Bullying

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมาชิกของสังคมในวัยเด็ก เป็นกลุ่มคนที่จะเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในอนาคต เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมและพัฒนาชีวิตไปในทางที่ยอมรับของสังคม จึงมีการคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการอันเป็นการพัฒนาชีวิตของเด็ก โดยเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 (4) เด็กมีหน้าที่ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ เด็กจึงต้องเข้ารับการศึกษาอย่างน้อยเป็นเวลา 9 ปี ตั้งแต่อายุเข้าปีที่ 7 จนอายุเข้าปีที่ 16 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 17 จึงเห็นได้ว่าเด็กไทยต่างต้องใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียน จึงควรได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในขณะที่กำลังศึกษาหาความรู้ในโรงเรียนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียนยังคงพบปัญหาความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งที่กระทำโดยเด็กด้วยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังพบว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นกระทำโดยเด็กที่มีอายุน้อยลง เด็กดังกล่าวมักมีปัญหาจากการได้รับเลี้ยงดูไม่เหมาะสมรวมถึงปัจจัยด้านพันธุกรรม และเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะยังคงมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นอยู่ ส่วนเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งจะมีอาการซึมเศร้า ไม่อยากไปโรงเรียน ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพจนนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (Thianthip Diawkee, 2563) และจากการลงสำรวจพื้นที่ของเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กพบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 91.79 เคยถูกกลั่นแกล้ง (Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneevan, 2563) พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย รวมถึงประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสามารถส่งผลกระทบต่อเด็กได้ทั้งในด้านสุขภาพและการเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และปัญหาดังกล่าวยังคงอยู่ในตัวเด็กไปได้จนถึงวัยผู้ใหญ่ สำหรับในประเทศไทยมีการลงสำรวจพื้นที่ของเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กได้ศึกษาถึงแนวคิด

ของเด็กที่มีต่อการกลั่นแกล้ง พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 68.93 เห็นว่าการกลั่นแกล้งเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นพบว่าเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.86 มีความคิดที่จะโต้ตอบเอาคืน, ร้อยละ 26.33 เกิดความเครียด, ร้อยละ 18.20 ไม่มีสมาธิกับการเรียน, ร้อยละ 15.73 ไม่อยากไปโรงเรียน, ร้อยละ 15.60 มีพฤติกรรมเก็บตัว และร้อยละ 13.40 เกิดอาการซึมเศร้า และเด็กยังต้องการให้โรงเรียนมีมาตรการในการลงโทษผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นอย่างชัดเจน ต้องการให้มีครูอาจารย์คอยให้คำปรึกษาและให้มีการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในปัญหาการกลั่นแกล้ง (Nitayaporn/thongpet/Kanchana/Maneevan, 2563) ปัญหาการกลั่นแกล้งจึงส่งผลกระทบต่อเด็กใน โรงเรียนได้ 3 กลุ่มประกอบด้วย

1.1 กลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข เด็กกลุ่มนี้อาจเรียนรู้ว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นสามารถกระทำได้ ยิ่งทำให้ผู้กระทำได้เรียนรู้วิธีการละเมิดต่อผู้อื่นด้วยวิธีที่รุนแรงกว่าเดิมและอาจอันตรายสร้างความเสียหายถึงแก่ชีวิตได้ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการก่ออาชญากรรม ซึ่งสถิติข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก พบว่าสถิติคดีอาญาที่กระทำโดยเด็ก ในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 1,703 คดี และมีทิศทางเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งมีจำนวน 2,999 คดี ประกอบกับในความผิดเกี่ยวกับอาวุธ และวัตถุระเบิด ในปีพ.ศ. 2565 มีจำนวน 868 คดี ซึ่งมีทิศทางเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวน 1,530 คดี โดยรองอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กระบุว่า น่าสนใจว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย ส่วนหนึ่งมีผลมาจากปัญหาเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและโรงเรียน เช่น การล้อเลียนหรือการกลั่นแกล้ง (Thai PBS, 2566)

1.2 กลุ่มที่เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในทางลบด้านสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ และอาจรุนแรงถึงขั้นคิดฆ่าตัวตายได้ตั้งแต่วัยเด็ก หรือส่งผลกระทบต่อการศึกษา การเข้าสังคม ไม่อยากไปโรงเรียน ผู้ถูกกลั่นแกล้งบางรายอาจเรียนรู้วิธีการโต้ตอบอย่างไม่เหมาะสม ด้วยการเป็นผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นเสียเอง ดังเหตุการณ์การกราดยิงในโรงเรียน ในบางกรณีพบว่ามีสาเหตุเกิดจากผู้กราดยิงมีประวัติถูกกลั่นแกล้ง (stopbullying.gov, 2020) ซึ่งก็เป็นปัญหาที่ทำให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมด้านลบจนรุนแรงเป็นอาชญากรรมได้ในที่สุด

1.3 กลุ่มที่เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์ เด็กอาจมองว่าเป็นเรื่องปกติที่สังคมยอมรับและพึงพอใจกับความสนุกสนานที่เกิดขึ้นบนความทุกข์ของผู้อื่น โดยเด็กได้เรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือบางรายอาจทำให้เกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น เกิดความวิตกกังวล ไม่อยากไปโรงเรียน มีปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงอาจมีภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้นได้ (stopbullying.gov, 2020) ทั้งเด็กกลุ่มนี้ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย

2. ปัญหาโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เนื่องจากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 28 รับรองให้เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา จากรายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติประจำปี 2566 ที่สำรวจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ

จากตัวแทนของเด็กทั่วประเทศพบว่ามีเด็กร้อยละ 26 ไม่แน่ใจว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก และร้อยละ 7 มองว่าโรงเรียนยังไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก จึงสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนยังไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก และมีข้อเสนอขอให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็ก ในสถานศึกษาจากการถูกคุกคาม (UNICEF Thailand, 2567) ดังนั้น โรงเรียนและครูอาจารย์จึงมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เด็กใช้สิทธิด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 19 ที่รับรองให้เด็กทุกคนได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ เด็กจึงต้องได้รับความปลอดภัยในทุกสถานที่ โรงเรียนจึงต้องเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต การเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตของเด็ก และมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็กจากร้ายการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับเหตุการณ์การกลั่นแกล้งที่ได้รับรายงาน และคิดเสมอว่าความปลอดภัยของเด็กเป็นสิ่งสำคัญซึ่งไม่ควรมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องเล็กน้อย การที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็กจากปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จึงส่งผลให้โรงเรียนไม่เห็นว่าเป็นปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงมีส่วนทำให้การกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้น

3. ปัญหาที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยตรงที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย จิตใจ อนามัย ทรัพย์สิน และสิทธิในการศึกษาหาความรู้ รวมถึงการได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ซึ่งมักเกิดกับเด็กที่มีลักษณะแตกต่างจากผู้อื่นรวมถึงเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งจากรายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติประจำปี 2566 พบว่าเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุดว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขา และยังเป็นกลุ่มที่มีความคิดฆ่าตัวตายมากที่สุดอีกด้วย (UNICEF Thailand, 2567) ในการศึกษาครั้งนี้จึงนำการละเมิดสิทธิในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศมาเป็นตัวอย่างพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง เพราะถึงแม้ในปัจจุบันในสากลจะยอมรับในความหลากหลายทางเพศแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจากประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง เป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี ไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และหลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ และถึงแม้สังคมไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนมากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่เด็กในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และจัดทำคู่มือเพื่อป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าว แต่เนื่องจากคู่มือดำเนินการ นโยบายหรือแผนงานที่ใช้เป็นเครื่องมือในปัจจุบัน เป็นเพียงแนวทาง

ที่กำหนดให้ส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเท่านั้น จึงไม่มีสภาพบังคับ ทั้งยังกระจายอยู่ที่หน่วยงาน ส่งผลให้ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เป็นส่วนทำให้ปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนในประเทศไทยจึงยังไม่ได้รับการแก้ไขและป้องกันอย่างชัดเจน จริงจังและมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลกระทบทางลบทั้งต่อตัวเด็ก รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของครู อาจารย์ในโรงเรียนที่จะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของเด็กในโรงเรียน ตลอดจนหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองประชาชนให้สอดคล้องกับแนวทางระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองเด็กไทยในสถานะต่างๆ รวมถึงเด็กที่อยู่ในสถานะนักเรียนให้ได้รับความปลอดภัยในทุกช่วงเวลาของการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ตามช่วงวัยอายุของเด็ก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข เพิ่มเติมหรือปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน
5. เพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการคุ้มครองเด็กได้อีกทางหนึ่งด้วย และเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาในประเด็นปัญหาดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัย

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ สิทธิเสรีภาพของเด็กจึงถูกละเมิดได้จากการกระทำของเด็กด้วยกันเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งในแง่ของการพัฒนาพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงของผู้กระทำ ความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการแสวงหาความรู้ในโรงเรียน อันเป็นการไม่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความปลอดภัยและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาแก่เด็กเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าวและเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยจึงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับ

การป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เพื่อแสดงถึงการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กควบคู่ไปกับการคุ้มครองความปลอดภัยในระหว่างที่เด็กอยู่ในโรงเรียนและมุ่งแก้ไขหรือลดปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน อนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก กฎหมาย ระเบียบ มาตรการ และแนวทางในการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ สำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งกำลังศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสายสามัญ (ไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา)

นิยามศัพท์

1. **โรงเรียน** หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนปกติ ที่เป็นโรงเรียนของรัฐ จัดรูปแบบการศึกษาในชั้นเรียนปกติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสายสามัญศึกษา (ไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา)

2. **เด็ก** หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ที่กำลังเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน

3. **กลั่นแกล้ง** หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวด รู้สึกด้อยคุณค่า เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจหรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งมักกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า สามารถแสดงออกได้ทั้งทางร่างกาย (Physical Bullying) ทางสังคมหรืออารมณ์ (Relational Bullying) ทางคำพูด (Verbal Bullying) ตลอดจนการแสดงออกผ่านโลกออนไลน์ (Cyber bullying) ซึ่งหมายความรวมถึงการรังแก ที่เป็นการกระทำที่อาจเกิดโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้กระทำ อันส่งผลให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกาย เกิดผลกระทบทางจิตใจ รู้สึกกลัว เป็นทุกข์ หรือกระทบต่อการเข้าสังคมหรือการเรียน ทำลายชื่อเสียง แยกทรัพย์สิน หรือก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมักเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากอำนาจบางอย่างของผู้กระทำที่เหนือกว่าอีกฝ่าย ซึ่งเป็นคำนิยามตามคู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็ก บทบาทของรัฐ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน

2. ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียนระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน
4. ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มเติมความหมายของการกลั่นแกล้งไว้ในมาตรา 4 และแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาในหมวด 7 มาตรา 63 ส่วนของหน้าที่ของโรงเรียนในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และมาตรา 64 ส่วนของข้อห้ามไม่ให้แก่นักเรียนกลั่นแกล้งผู้อื่น
5. สามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้ เป็นการคุ้มครองเด็กได้อีกทางหนึ่ง และเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาในประเด็นปัญหาดังกล่าว

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากตำรา หนังสือ หนังสือรายงานประจำปี รายงานการประชุมสัมมนาหรือเอกสารประกอบการสัมมนา หนังสือแปล ดุษฎีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ เอกสารการสอน ประมวลสาระชุดวิชา สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานวิจัย บทความ คำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญ คำพิพากษาศาลฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลปกครองสูงสุด คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา สารสนเทศบน Internet บทสัมภาษณ์ และงานวิชาการอื่นๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า มนุษย์ทุกคนล้วนเกิดมาด้วยความแตกต่างกันในแต่ละคน แต่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยกฎหมายรับรองว่าทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิต ร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปลอดภัยจากภัยอันตรายใด ๆ มีสิทธิปกป้องรักษาชีวิตและร่างกายของตนให้รอดพ้นจากภัยอันตรายรูปแบบต่าง ๆ และยังรับรองสิทธิในการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ส่งผลให้ประชากรของรัฐได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป รัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะในด้านการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันจะส่งผลถึงการอยู่ดีมีสุขของประชาชนต่อไป อย่างไรก็ตาม ประชากรในช่วงวัยเด็กจะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19 โดยรับรองสิทธิในชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสวัสดิภาพ และรับรองสิทธิในการศึกษาที่ต้องมุ่งพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และเตรียมความพร้อมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 28 และ 29 เมื่อพิจารณาประกอบกับธรรมชาติของเด็กที่มีการพัฒนาการและการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา (สมบัติ ตาปัญญา, ม.ป.ป.) ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

จึงเป็นส่วนสำคัญในการคุ้มครองเด็กให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความประพฤติที่ดี ไม่มุ่งก่อภัยอันตรายแก่ผู้อื่น และเป็นการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสังคมในทางอ้อม การจัดการศึกษาของรัฐจึงต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กควบคู่กันไป ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนด้วย เนื่องจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนสามารถส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สินของเด็ก ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการศึกษาหาความรู้ในโรงเรียน ขัดขวางการใช้สิทธิทางการศึกษา อันเป็นการไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาเล่าเรียน และขัดต่อความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของรัฐ ถึงแม้หน่วยงานของรัฐในประเทศไทยพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวในรูปแบบของการกำหนดนโยบาย ดำเนินงาน และการกำหนดคู่มือขึ้นหลายฉบับกระจายอยู่ในหน่วยงานด้านสุขภาพและด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการศึกษาของเด็กไทย แต่คู่มือดังกล่าวไม่มีสภาพบังคับให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องดำเนินการอย่างจริงจังเหมือนกับการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ และจากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติในหมวด 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนที่สุดของไทยในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน โดยมาตรา 63 บัญญัติให้โรงเรียนปลูกฝังค่านิยมความดี ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนการปราบปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมาตรา 65 ด้วยการแต่งตั้งเจ้าพนักงานส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาขึ้น เพื่อสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่ไม่มีบทบัญญัติในการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มอบตัวเด็กที่กระทำความผิดให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่ออบรมสั่งสอนหรือลงโทษ และหากเห็นว่าพฤติกรรมเข้าข่ายเป็นการทำผิดทางอาญาและอาจก่อภัยอันตรายอย่างร้ายแรงก็ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเข้าสู่อำนาจดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก ซึ่งมีหลักในการถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมแล้วกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป แต่หากสังคมเดิมไม่ถูกแก้ไขปรับปรุงก็มีโอกาสที่เด็กจะมีพฤติกรรมเดิมได้อีก และกรณีเกิดความเสียหายทางแพ่ง กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 ก็เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้ปกครอง หรือครู อาจารย์ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กในขณะที่ก่อเหตุได้ แต่กรณีที่อยู่ในความดูแลของครู อาจารย์ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กมีภาระต้องพิสูจน์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการดูแลเด็ก ในขณะที่ก่อเหตุ ด้วยเหตุนี้การมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งในโรงเรียนจึงเป็นการตัดไฟตั้งแต่ต้นลมเพื่อป้องกันก่อนที่เด็กจะริเริ่มละเมิดต่อผู้อื่น ดีกว่าการปล่อยให้เด็กมีพฤติกรรม

กลั่นแกล้งผู้อื่นจนพัฒนาความรุนแรงจนเข้าข่ายต้องรับผิดชอบทางอาญาแล้ว จึงเข้าไปรับการแก้ไขฟื้นฟูผ่านกระบวนการทางอาญาหรือการเรียกค่าเสียหายเพื่อเยียวยากันในภายหลัง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่าในประเทศที่มีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติใช้บังคับกับปัญหาดังกล่าว ได้แก่ Republic Act No.10627 (Anti-Bullying Act of 2013) ของประเทศฟิลิปปินส์, Florida Statutes Title XLVIII Chapter 1006 Section 1006.147 (The Jeffrey Johnston Stand Up for All Students Act) ของมลรัฐฟลอริดาในประเทศสหรัฐอเมริกา, Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O (The Massachusetts Anti-Bullying Law) ของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ในประเทศสหรัฐอเมริกา และ Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools ของประเทศเกาหลีใต้ ต่างบัญญัติสอดคล้องกันให้โรงเรียนเป็นองค์กรหลักในการใช้มาตรการที่กฎหมายกำหนด โดยในประเทศฟิลิปปินส์ มลรัฐฟลอริดา และมลรัฐแมสซาชูเซตส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดกลไกที่คล้ายคลึงกันให้แต่ละโรงเรียนวางนโยบายหรือแผนการป้องกันการกลั่นแกล้งขึ้นและกำหนดรายละเอียดที่โรงเรียนจะต้องระบุไว้ในนโยบายหรือแผนป้องกันการกลั่นแกล้งไว้อย่างกว้าง และต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นให้โรงเรียนสามารถกำหนดเนื้อหาของนโยบายและแผนป้องกันการกลั่นแกล้งได้ตามสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน เป็นการบัญญัติโดยชัดเจนให้การกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุด แต่กฎหมายของประเทศเกาหลีใต้มีการวางกลไกที่แตกต่างออกไป โดยกำหนดหน้าที่ให้แก่องค์กรของรัฐต่าง ๆ ตั้งแต่ในระดับรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นไปจนถึงโรงเรียน โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวางแผนแม่บท โดยหารือกับคณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนที่มีนายกรัฐมนตรีและผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในโรงเรียนเป็นประธาน เพื่อนำไปกำหนดทิศทางการดำเนินงานผ่านผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาที่จะต้องกำหนดให้โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผนดังกล่าว และยังพบว่ากลไกของกฎหมายต่างประเทศสอดคล้องกันในเรื่องของการให้ความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง และกำหนดบทลงโทษแก่โรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนที่ฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ในลักษณะที่เป็นความผิดทางวินัยหรือให้อำนาจแก่องค์กรงานชั้นเหนือขึ้นไปมีอำนาจสั่งการให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกฎหมายของประเทศเกาหลีใต้มีกลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การอุทธรณ์ และการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ปกครองที่ไม่สามารถเข้าร่วมหลักสูตรการแก้ไขพฤติกรรมกับเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่นได้ และยังคงเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาและฟื้นฟู การเข้ารับคำปรึกษา ให้แก่เด็กที่ถูกกลั่นแกล้งอีกด้วย ซึ่งเป็นกลไกที่ประเทศอื่นไม่ได้กำหนดไว้ ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

การกระทำของเด็กอย่างชัดเจน เมื่อศึกษาพบว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน และนักศึกษา แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับกฎหมายลำดับรอง ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว มีความสอดคล้องใกล้เคียงกับกฎหมายของต่างประเทศ จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติความหมายของการกลั่นแกล้ง โดยเพิ่มความหมายของคำว่า “กลั่นแกล้ง” ไว้ใน มาตรา 4 โดยกำหนดให้เป็นวรรค 13 ในหมวดหมู่ของบทนิยามความหมายที่เป็นการกระทำ เพื่อไว้กล่าวถึง ในหมวด 7 โดยใช้คำว่า “กลั่นแกล้ง” หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์และ ความเจ็บปวด รู้สึกด้อยคุณค่า เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจหรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งมักกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า สามารถแสดงออกได้ทั้งทางร่างกาย ทางสังคมหรืออารมณ์และทางคำพูด ตลอดจน การแสดงออกผ่านสื่อโลกออนไลน์ ซึ่งหมายความรวมถึงการรังแก ที่เป็นการกระทำที่อาจเกิดโดยความตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจของผู้กระทำ อันส่งผลให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกายและ เกิดผลกระทบทางจิตใจ รู้สึกกลัว เป็นทุกข์ หรือกระทบต่อการเข้าสังคมหรือการเรียน ทำลายชื่อเสียง แย่งทรัพย์สิน หรือก่อให้เกิด ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมักเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากอำนาจบางอย่างของผู้กระทำที่เหนือกว่า อีกฝ่าย” ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความชัดเจนว่ากฎหมายดังกล่าวมุ่งคุ้มครองเด็กจากการกระทำที่เป็น การกลั่นแกล้งในขณะที่ดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาด้วย

2. กำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ป้องกันและบริหารจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยแก้ไข บทบัญญัติมาตรา 63 จากเดิมที่ว่า “โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติ ที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” โดยให้ใช้คำว่า “โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและ กิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริม ความประพฤติที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา และ การป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้ง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” และแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 เนื่องจาก เป็นกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 63 ที่กำหนดรายละเอียดในการจัดระบบงานและกิจกรรมแนะแนว รวมถึงหน้าที่ของโรงเรียน ดังนี้ 1) แก้ไขความหมายของคำว่า “กิจกรรมในการแนะแนว” ในข้อ 1 วรรคแรก ให้ใช้คำว่า “กิจกรรมในการแนะแนว” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนว การให้คำปรึกษา

และฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัย และการป้องกัน และบริหารจัดการการกลั่นแกล้งแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง” ทำให้เกิดความชัดเจนว่า กิจกรรมในการแนะแนวรวมถึงส่งเสริมเรื่องการป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งด้วย 2) เพิ่มเติมความหมายของคำว่า “นักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” ในข้อ 1 วรรคท้าย ให้ใช้คำว่า “(5) มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่น” เพิ่มเติมเป็น ข้อ (5) ทำให้เด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นถือเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดที่โรงเรียนมีหน้าที่ต้องเฝ้าระวัง และติดตาม เพื่อพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และแจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าวทราบเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา และ 3) แก้ไขหน้าที่ของโรงเรียน ในข้อ 3 (4), (5) และ (6) ให้ใช้คำว่า “ให้โรงเรียนและสถานศึกษามีหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (4) จัดให้มีมาตรการส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกัน และแก้ไขปัญหามารยาท รุนแรง และการกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยมีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (5) สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการส่งเสริมความประพฤติ ความปลอดภัย และการป้องกันการกลั่นแกล้งของนักเรียนและนักศึกษา (6) จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามกฎหมายกระทรวงนี้ ต่อส่วนราชการต้นสังกัดอย่างน้อยปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง” ซึ่งส่งผลดีในการกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่วางมาตรการเพื่อป้องกันและบริหารจัดการการกลั่นแกล้งอย่างมีแบบแผนและเป็นรูปธรรม โดยมีแผนงาน ผู้รับผิดชอบ การติดตามตรวจสอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้โรงเรียนดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อเสนอแนะให้โรงเรียนมีหน้าที่เพิ่มเติมจากหน้าที่เดิมของโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นและความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 เห็นได้ว่าปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนยังคงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงส่งผลร้ายต่อการใช้ชีวิตในโรงเรียนของเด็กอย่างต่อเนื่อง อันเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของเด็กและยังเป็นการขัดขวางสิทธิในการศึกษาของเด็กอีกด้วย เมื่อพิจารณาถึงผลร้ายดังกล่าวแล้วการกำหนดหน้าที่เพิ่มเติมดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและป้องกันการสูญเสียหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและสังคมได้ในทางอ้อม จึงส่งผลดียิ่งกว่าและไม่เป็นการสร้างภาระเกินสมควรให้แก่โรงเรียนหรือผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานต้นสังกัดรวมถึงผู้ปกครองและชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากการปกป้องเด็กจากภัยอันตรายที่เกิดจากการกลั่นแกล้งในโรงเรียนควบคู่ไปกับการส่งเสริมสิทธิ ด้านการศึกษาให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพเป็นความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กจะต้องให้ความร่วมมือกัน

3. ห้ามนักเรียนกลั่นแกล้งผู้อื่น โดยแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 64 จากเดิมที่ว่า “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” โดยให้ใช้

ความว่า “นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ห้ามนักเรียนและนักศึกษากลับแก๊งผู้อื่น และต้องประพฤติตนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมของเด็กที่เป็นผู้กลับแก๊งผู้อื่นอย่างชัดเจน เป็นการแสดงจุดยืนด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับอันสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศในการปกป้องคุ้มครองเด็ก และยังส่งผลให้เกิดอำนาจหน้าที่แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาให้ช่วยสอดส่อง ป้องกัน และปราบปราม ไม่ให้เด็กกลับแก๊งผู้อื่น ผู้บริหารโรงเรียนยังมีอำนาจโดยชัดแจ้งในการอบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนที่ฝ่าฝืนข้อห้ามกลับแก๊งผู้อื่น และสามารถลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้เด็กกลับแก๊งผู้อื่นได้อีกด้วย

4. การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในการป้องกันและบริหารจัดการกับการกลับแก๊งในโรงเรียน โดยเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของศูนย์เสมารักษ์ ด้วยการแก้ไขประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 30 มีนาคม 2561 เรื่อง จัดตั้งศูนย์เสมารักษ์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ข้อ (2) อำนาจหน้าที่ ข้อ (2.7) โดยให้ความว่า “ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน งานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสมความรับผิดชอบต่อสังคม ความปลอดภัย และการป้องกันการกลับแก๊งแก่นักเรียนและนักศึกษา” ทำให้ศูนย์เสมารักษ์ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและบริหารจัดการการกลับแก๊งในโรงเรียนที่อยู่ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบด้วย นอกจากนี้ ในระดับโรงเรียนควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะในรูปแบบคณะกรรมการอิสระป้องกันการกลับแก๊งในโรงเรียนขึ้นในแต่ละโรงเรียนในแนวทางเดียวกับคณะกรรมการอิสระเพื่อต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนของประเทศเกาหลีใต้ โดยมีสมาชิกประกอบด้วย ตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรการป้องกันการกลับแก๊งในโรงเรียน สะท้อนถึงการมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลเด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการกลับแก๊งในโรงเรียน

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว

ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548.

กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

ข่าวสดออนไลน์. (2563, 6 กุมภาพันธ์). *สั่งลงโทษแล้วรุ่นพี่โหด บังคับเด็กม.3 กินขี้เสี้อย ตั่งคณะกรรมการ*

สอบสวน. https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_3537706

ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (2567, 17 ตุลาคม). *คดีเด็ก กระบวนการยุติธรรมทางอาญา*.

<https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884>

ไทยรัฐออนไลน์. (2562, 18 ธันวาคม). พบ ม.1 ยิ่งดับเพื่อนร่วมห้อง “เตรียมการมาจากบ้าน” อ่าง坎้นลื้อ
เป็นตุ๊ด. <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1728916>

ไทยรัฐออนไลน์. (2567, 30 มกราคม). สยอง ม.2 มีดแทงคอ เพื่อนดับสลดคาโรงเรียน ระหว่างเดินแถวขึ้น
ห้อง. <https://www.thairath.co.th/news/crime/2759091>

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR).

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียน
และนักศึกษา พ.ศ. 2548.

ศูนย์สุขภาพจิตที่ 7. (2561). *เผยเด็กไทยถูกรังแกในโรงเรียนเป็นอันดับ 2 ของโลก*. สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์
2563, จาก <https://mhc7.dmh.go.th/12/10/2018/6736/>

สมบัติ ตาปัญญา. (ม.ป.ป.). *เลี้ยงลูกอย่างเข้าใจหยุดใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.
หลักการยอร์กยาคาร์ตา ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและ
อัตลักษณ์ทางเพศ (The Yogyakarta Principles on the Application of International Human
Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity).

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child 1989).

อมรินทร์ เทเลวิชั่น. (2566, 21 มิถุนายน). *พม. รุดช่วย ด.ช.วัย 15 ปี โดนเพื่อนลื้อเป็นกะเทย หมกตัวอยู่ใน
ห้อง 3 ปี*. <https://www.amarintv.com/news/detail/179390>

Act on the prevention of and countermeasures against violence in schools, South Korea.

Florida Statutes Title XLVIII: Early Learning-20 Education Code Chapter 1006: Support for
Learning Section 1006.147: Bullying and harassment prohibited: (The Jeffrey Johnston
Stand Up for All Students Act), Florida: The United States of America.

Massachusetts General Laws Chapter 71 Section 37O: (The Massachusetts Anti-Bullying Law),
Massachusetts: The United States of America.

Nitayaporn/thongpet/kanchana/Maneevan. (2563). *บูลลี่ ไม่ใช่เรื่องเด็กๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ!!!*.
สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://dmh.moph.go.th/newsdmh/view.asp?id=30150>.

Republic Act No.10627: (Anti-Bullying Act of 2013), Philippines.

stopbullying.gov. (2020). *Effects of Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from

<https://www.stopbullying.gov/bullying/effects>

stopbullying.gov. (2020). *The Roles Kids Play in Bullying*. April 1, 2020 Retrieved from

<https://www.stopbullying.gov/bullying/roles-kids-play>

Thianthip Diawkee. (2563). แบบนี้ไม่อยากได้ เด็กไทยถูกบูลลี่ อันดับ 2 โลก. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์

2563, จาก <https://www.thaihealth.or.th>

UNICEF Thailand. (2567). รายงานสมัชชาเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2566 จัดทำโดย สภาเด็กแห่งประเทศไทย.

สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports>.